

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE - ZŠ BYSTŘANY – 2020 - 2027

Školní preventivní strategie (dále jen Strategie) je dlouhodobý plán prevence rizikového chování. Nahrazuje Dlouhodobý minimální preventivní plán 2014 – 2019. Slouží jako podklad pro každoročně zpracováváný Preventivní program.

Strategie vychází z

1. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 –2027

2. Akčního plánu primární prevence 2019 – 2021 (akční plán bude vždy po 3 letech vyhodnocován a na jeho základě bude tvořen nový akční plán na další tříleté období)

Koordinační role MŠMT se doplňuje s koordinační rolí **Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Republikového výboru pro prevenci kriminality, Rady vlády pro rovnost žen a mužů (zejm. Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách)** a dalších platform meziresortní úrovně, které se také zabývají problematikou prevence rizikového chování.

Základní právní rámec primární prevence rizikového chování

- Zákon **561/2004 Sb.**, (o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) tzv. **školský zákon**), ve znění pozdějších předpisů. (zejména § 29)
- Do školského zákona byly v roce 2017 doplněny §22a a 22b upravující práva a povinnosti pedagogických pracovníků a dále § 31 školského zákona o postupu v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem.
- Zákon č. **65/2017 Sb. o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**
- Vyhláška č. **27/2016 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k primární prevenci zejména **oblast sociálního znevýhodnění**
- Vyhláška č. **74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání**, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška **72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**, ve znění pozdějších předpisů

Základní metodické dokumenty

- Metodické doporučení **k primární prevenci rizikového chování** u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT 21291/2010-28 – metodická doporučení + přílohy 1

- 22 dostupné na <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- Metodický pokyn **k prevenci a řešení šikanování** ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT-21149/2016
- Metodický pokyn k **zajištění bezpečnosti ochrany zdraví** dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37 014/2005
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při **uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví** č.j.: 10194/2002-14
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k **výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance** Č.j.: 14 423/99-22
- Základní dokumenty k prevenci dostupné na - <https://www.pppuk.cz/primarni-prevence>

Primární prevence rizikového chování

Termín primární prevence rizikového chování shrnuje Miovský (2015, str. 28) jako jakýkoliv typ výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“

Specifická primární prevence rizikového chování -aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků.

Nespecifická primární prevence rizikového chování -veškeré aktivity, které nemají přímou souvislost s konkrétním typem rizikového chování, ale napomáhají snižovat rizika podporou zdravého životního stylu a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání.

Selektivní primární prevence - se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, jsou tedy více ohrožené (např. zvýšeně vystavené působení rizikových faktorů) než jiné skupiny populace.

Indikovaná primární prevence - se zaměřuje na jedince či skupinu, kteří jsou vystaveni působení výrazně rizikových faktorů, případně u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Snahou je podchytit problém co nejdříve, správně posoudit a vyhodnotit potřebnost specifických intervencí a neprodleně tyto intervence zahájit.

Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na **předcházení rozvoje rizik**, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedíí, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, hazardní hraní,
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- e) spektrum poruch příjmu potravy,
- f) negativní působení sekt, nová náboženská hnutí,
- g) sexuální rizikové chování,
- h) syndrom CAN, krizové situace spojené s násilím,
- i) sebepoškozování,
- j) příslušnost k subkulturám,
- k) domácí násilí,
- l) dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních.

Strategie na naší škole

Strategie vychází z výše uvedené strategie MŠMT, setkávání metodiků prevence a výchovných poradců na úrovni okresu Teplice, ze zkušeností pedagogických pracovníků z práce se žáky školy a spolupráce se zákonnými zástupci. **Cílovou skupinou jsou žáci školy, pedagogičtí pracovníci, rodiče žáků a veřejnost.**

Strategie na naší škole se zabývá prevencí rizikového chování žáků: drogovou prevencí, prevencí konzumace alkoholu a kouření, dále prevencí kriminality mládeže, prevencí šikany, kyberšikany, intolerance a rasismu, homofobie a xenofobie, extrémismu, rizikem záškoláctví, upozorňováním na nebezpečí spojené s užíváním internetu, závislostí na hraní počítačových her a gamblerství, prevencí rizikového chování v dopravě, prevencí úrazů a poskytováním první pomoci. Zabývá se také výchovou ke zdravému životnímu stylu, prevencí poruch příjmu potravy, chováním za mimořádných událostí a v neposlední řadě osobnostní výchovou.

Principem prevence na naší škole je především dostatečná informovanost žáků, aby sami mohli vyhodnotit, které rozhodnutí je pro ně správné a odmítali všechny druhy sebedestructivního chování, agresivitu a porušování zákonů.

Za velmi důležité považujeme jít žákům vlastním příkladem a prohlubovat komunikační dovednosti mezi učitelem, rodiči a žákem. Posilujeme sebevědomí žáků, sebeúctu i vzájemnou úctu. Vedeme žáky ke včasnému řešení konfliktů a překonávání překážek. Ve škole funguje školní parlament, zástupci tříd se setkávají s vedením školy, kde mohou vyjádřit své názory a požadavky. Dvěře ředitelny a sborovny jsou ale vždy otevřeny všem žákům. Pravidelně se konají třídnické hodiny.

Snažíme se navázat užší kontakt s rodiči, spolupracovat s nimi při řešení problémů. Myslíme si, že výchova začíná v rodině a bez spolupráce rodiny a školy nelze na děti kladně působit. Na děti je nutno působit preventivně a průběžně během celého školního procesu, a to nejen ve škole, ale především doma. **Cílem je, ve spolupráci s rodiči, pomáhat žákům orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se a dělat rozhodnutí, kterými nebudou ohrožovat zdraví své ani ostatních. Chceme vést žáky ke správným postojům při řešení problémů, ke smysluplnému využití volného času a ke zdravému životnímu stylu.**

Za realizaci preventivního programu zodpovídá školní metodik prevence rizikového chování, který koordinuje práci jednotlivých učitelů, na realizaci se podílejí všichni třídní učitelé a učitelé příslušných předmětů, např. OV a VZŽS. Prevence je ale zařazena i do dalších předmětů, např. Prvouka, Dějepis, Zeměpis nebo VV. Úzká spolupráce s vedením školy a výchovným poradcem je vzhledem k malému kolektivu samozřejmostí. Školní metodik a výchovný poradce se podílí na řešení konkrétních

problémů, účastní se pohovorů s rodiči. S preventivním programem jsou seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci, kopie jsou umístěny na nástěnkách ve sborovně a na chodbě. Rodiče jsou o PP informováni na třídních schůzkách. PP je v elektronické verzi uveřejněn i na webových stránkách školy. O průběhu naplňování PP školní metodik informuje vedení školy a ve spolupráci s ostatními učiteli jej vyhodnocuje. Na konci školního roku dochází k vyhodnocení, všichni učitelé zhodnotí „svůj“ plán prevence a třídní učitelé zhodnotí uplynulý šk.rok ve svých třídách, žáci se mohou vyjádřit k současnému stavu a co by si přáli zlepšit. Závěrečné hodnocení probíhá na závěrečné pedagogické radě v konkrétním školním roce. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy. PP je v průběhu školního roku doplňován a aktualizován dle nabídek různých organizací a PPP. PP reaguje na momentální situaci ve škole. Každý rok probíhá i celoškolní projektový den s preventivní tématikou.

Školní metodik i výchovný poradce se pravidelně účastní vzdělávacích akcí v oblasti prevence a pravidelných schůzek v PPP Teplice. Na získané informace upozorňují ostatní učitele pomocí nástěny ve sborovně a ústně na pedagogických radách. Rodiče žáků jsou informováni na tř.schůzkách, při individuálních pohovorech, a pomocí webových stránek školy. Mohou také využít konzultačních hodin školního metodika (nebo po telefonické dohodě si mohou promluvit s kterýmkoliv učitelem kdykoliv jindy). Ve sborovně školy je umístěna knihovna s odbornou literaturou a letáky z oblasti prevence, na nástěnce jsou vyvěšeny aktuální informace a „preventivní kuchařka“ – co dělat,když... Odebíráme časopis Prevence, který je též volně přístupný ve sborovně, vedeme deník preventisty. V průběhu šk.roku organizujeme řadu akcí, besed a představení, vyplývajících z aktuální nabídky, realizujeme projektové dny, výtvarné, sportovní a vědomostní soutěže, nabízíme mimoškolní aktivity. Chceme formovat harmonické osobnosti žáků, které přiměřeně svému věku umí řešit problémy, mají zdravé sebevědomí a zvládají základní sociální dovednosti. Žáky, kteří si váží svého zdraví a rozvíjejí své nadání, zájmy a aktivity, ať už jsou to aktivity pohybové a sportovní, nebo kulturní.

Začlenění primární prevence rizikového chování u žáků do školního vzdělávacího programu

Do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy je začleněna problematika prevence rizikového chování u dětí, v případě, není-li vydán rámcový vzdělávací program, je tato problematika začleněna tak, aby se prevence rizikového chování u žáků stala přirozenou součástí výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita školy.

Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence rizikového chování u žáků byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech školního prostředí a života, jichž se prevence rizikového chování u žáků dotýká:

- a) Psychosociální dovednosti (soběstačnost, autonomie, důstojnost, seberealizace, spokojenost v rodinných, přátelských a dalších mezilidských vztazích, sociální a kulturní integrovanost, tvořivost, schopnost milovat, pracovat a žít v souladu s rozmanitou kulturou a světem).
- b) Existence (pečuji o sebe, o svůj zevnějšek, volím mezi zdravým a nezdravým způsobem života, jsem nezávislý a mám představu o své budoucnosti, věřím v budoucnost, vnímám, že život má smysl).
- c) Sounáležitost (vnímám se jako součást životního prostředí a Země, cítím se bezpečně ve škole, ve městě, jsem oceňován a ostatní si mě váží, mám kamarády a vážím si jich, umím se o sebe postarat a přijímat zdravotní/sociální pomoc a služby).
- d) Adaptabilita (dávám pozor na sebe a svůj zevnějšek, jsem žák, účastním se sportovních a rekreačních aktivit, setkávám se s lidmi a trávím s nimi volný čas, plánuji si volbu profese nebo zaměstnání, řeším s odvahou své problémy, mám právní povědomí).

Primární prevence na I.stupni

Na I.stupni pracuje v oblasti prevence především třídní učitel, který je s dětmi v každodenním kontaktu a má k nim tak nejbližší. S jednotlivými tématy se děti setkávají především v prvouce, přírodovědě a vlastivědě. Při vyučování lze použít různých metod, např. výklad, samostatnou nebo skupinovou práci, dramatické scénky, rozhovory apod. Učitel se zaměřuje především na:

- navozování příznivého klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování hygienických návyků, správné životosprávy a ve vyšších ročnících na sdělení základních informací o nebezpečí kouření, alkoholu a návykových látek
- chování dětí v krizových situacích
- komunikaci se žákem
- včasné diagnostikování rizikového chování ve třídě

- včasné odhalování specif. poruch učení
- nabídku různých aktivit v rámci školy (besedy, představení, výtvarné a sportovní soutěže apod.) i mimo ni (kroužky)
- důraz na spolupráci s rodiči

Primární prevence na II.stupni

Na II. stupni pracuje v oblasti prevence především učitel občanské a výchovy ke zdravému životnímu stylu, na některá témata ale žáci narazí i v dalších hodinách, a to přírodopis, chemie, dějepis, zeměpis, český a cizí jazyk, výtvarná výchova. Je třeba, aby se témata nepřekrývala a nedošlo k znechucení žáků z toho, že slyší pořád to samé dokola, ale aby se učitelé domluvili na spolupráci. Důležitou úlohu v práci se třídou opět hraje třídní učitel, který na žáky působí průběžně během celého šk. roku a vede třídnické hodiny.

Kromě výkladu lze využít i jiné metody, např. samostatné vyhledávání informací v médiích, skupinovou práci, besedy, přednášky, hraní scének v modelových situacích apod. Učitel se zaměřuje především na :

- posílení pozitivního sociálního klimatu ve třídě
- včasnou diagnostiku rizikového chování a spolupráce s rodiči, případně s odborníky při jejich řešení
- soustředění na problematiku šikany, rozhovory se žáky
- sledování často se opakující absence žáků a tzv. skryté záškoláctví
- výchovu k odpovědnosti za zdraví své i ostatních
- zvýšenou osvětu zaměřenou na zneužívání návykových látek - podle zkušeností je třeba se soustředit především na prevenci kouření a konzumace alkoholu
- poučení žáků o trestní odpovědnosti týkající se vandalismu, rasismu, násilí, šikany a distribuce návykových látek
- osvětu žáků v oblasti sexuální zdrženlivosti, antikoncepce a prevence AIDS
- nabídku různých aktivit v rámci školy (besedy, přednášky, soutěže, výlety, exkurze apod.

Preventivní opatření proti šikaně

- Pozorování vztahů ve třídě, nenápadná depistáž (s kým bys chtěl na ostrov apod.)
- Pozitivní diskriminace potenciálních obětí – soc.slabých jedinců, neprůbojných žáků apod.
- Častá skupinová práce, střídání dětí ve skupinách
- Přesazování dětí v lavicích, aby „každý seděl s každým“
- Vytváření modelových situací, kde se zapojí každý ze třídy – žáci spolupracují a poznávají se i v jiných situacích než ve škole – předvádějí situace ze života, např. záchranu zraněného, průvodcovství po městě, rodinné situace, výlet, musí něco zařídit apod.
- Potlačování konfliktních situací v zárodku
- Konflikty řešit s celou třídou, dbát na to, aby se nikdo necítil poškozený nebo potupený
- Včasné podchycení vůdčích osobností, využití jejich vlivu na ostatní
- Vytváření situací, kdy i potencionální oběť může „zazářit“
- Při celoškolních projektových dnech vytvářet skupiny různě starých žáků losováním tak, aby starší pomáhali mladším a měli je „na starost“, ocenit skupiny, které spolupracovaly nejlépe
- Výjezdy na výlety, exkurze a školy v přírodě
- 1x za 6 týdnů vedení třídnických hodin (nebo dle potřeby častěji) – sociometrie, psychologické hry na utužení kolektivu a posilování sebevědomí
- Časté rozhovory se žáky i mimo rámec vyučování – „zajímá nás, co si myslíš a jak se cítíš“
- Schůzky školního parlamentu s vedením školy a školním metodikem prevence nebo výchovným poradcem
- Vysílání pedagogických pracovníků na různá školení týkající se této problematiky
- Při odhalení jakéhokoliv stadia šikanování, postupovat podle metodického pokynu MŠMT 21 149/2016

Zpracovala: Mgr. Martina Majtánová – školní metodik prevence rizikového chování

Schválila: Mgr. Marcela Daničková – ředitelka školy